פרט נאצי בהגותו של קרל שמיט

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd א 18/05/2009 14:35:59

ספרים נוספים בהוצאת שלם

ספריית לויתן:

הנס בלומנברג – אֲנייה טרופה וצופֶּה
אדמנד ברק – מחשבות על המהפכה בצרפת
פרידריך האייק – הדרך לשעבוד
המילטון, מדיסון וג׳יי – הפדרליסט
ג׳מבטיסטה ויקו – המדע החדש
אלקסיס דה־טוקוויל – הדמוקרטיה באמריקה
כסנופון – דיאלוגים סוקרטיים
ק״ס לואיס – ביטול האדם
ג׳ון סטיוארט מיל – על החירות
ניקולו מקיאוולי – הנסיך (עם הוצאת דביר)
אלסדייר מקינטאייר – מֵעֵבֶר למידה הטובה
ריינהולד ניבור – בני האור ובני החושך
קרל פופר – החברה הפתוחה ואויביה
תומס פיין – שכל ישר
גוטלוב פרגה – כתב מושגים
מילטון פרידמן – קפיטליזם וחירות
ליאו שטראוס – הזכות הטבעית וההיסטוריה

הספרייה להגות דמוקרטית:

מיכאל אורן – שישה ימים של מלחמה (עם הוצאת דביר)
ג׳ון אליס – נגד הדקונסטרוקציה
פול ברמן – כוח והאידיאליסטים
אדריאן הייסטינגס – בנייתן של אומות
סמואל הנטינגטון – התנגשות הציביליזציות
תומס סואל – יסודות הכלכלה: מדריך לאזרח
תומס סואל – עימות בין השקפות
אלן פינקלקראוט – בשם האחר: הרהורים על האנטישמיות שבפתח
מרטין לותר קינג הבן ואחרים – אי־ציות ודמוקרטיה
הנרי קיסינג׳ר – דיפלומטיה
הנרי קיסינג׳ר – משבר: ניהול מדיניות החוץ במלחמת יום כיפור וביציאה מווייטנאם
ארווינג קריסטול – מחשבות על השמרנות החדשה
נתן שרנסקי – יתרון הדמוקרטיה

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd ב 18/05/2009 14:35:59

הספרייה להגות דמוקרטית

איב שארל זרקא

פרט נאצי בהגותו של קרל שמיט

בצירוף שני מאמרים מאת קרל שמיט

הצדקתם של חוקי נירנברג
מיום 15 בספטמבר 1935

מבוא **אלחנן יקירה**
תרגום מצרפתית **אבנר להב**
תרגום מגרמנית **טלי קונס**

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd ג 18/05/2009 14:35:59

Un détail nazi dans la pensée de Carl Schmitt
La justification des lois de Nuremberg
du 15 septembre 1935
Yves Charles Zarka

עורכת לשון: רות צדקיה (לנדאו)
עורכת סדרה: יעל חזוני
הפקה: מרינה פיליפודי

© 2009
כל הזכויות של המהדורה העברית
שמורות למרכז שלם, רחוב הצפירה 22א, ירושלים
Dépôt legal – 1re édition : 2005, avril
© Presses Universitaires de France, 2005
6, avenue Reille, 75014 Paris

עיצוב עטיפה: אריקה הלבני

הפצה: מרכז שלם, רחוב הצפירה 22א, ירושלים
טל' 5500-560 (02), פקס 5511-560 (02)
www.shalempress.co.il
דואר אלקטרוני: shalemorder@shalem.org.il

מסת"ב 1-63-7052-965-978 ISBN
דאנאקוד 1072-496
Printed in Israel

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd ד 18/05/2009 14:35:59

"איני טוען שתאי הגזים לא היו קיימים, אך אני סבור שזהו פרט שולי בהיסטוריה של מלחמת העולם השנייה".

ז'אן מארי לה פן

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd ה 18/05/2009 14:35:59

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd 1 18/05/2009 14:35:59

תוכן העניינים

מבוא מאת אלחנן יקירה ט

הקדמת המחבר: הרעיונות הרצחניים 3

חלק ראשון: האויב המהותי והחקיקה הנאצית

פרק א חקיקת הגזע או ההגנה על דמו הגרמני
של האזרח הגרמני 17

פרק ב האויב המהותי 32

פרק ג מן המחשבה המשפטית הנאצית עד 'חוק האדמה' 39

סיכום 44

חלק שני: הצדקת חוקי נירנברג מיום 15 בספטמבר 1935 — שני מאמרים מאת קרל שמיט

חוקת החופש (1 באוקטובר 1935) 49

החקיקה הנציונל־סוציאליסטית וסייג האוֹרדְר פוּבְּליק
במשפט הבינלאומי הפרטי 53

סוף דבר: כיצד להתייחס לשמיט היום? 75

הערות 79

מפתח שמות 89

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd ר 18/05/2009 14:35:59

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd n 18/05/2009 14:35:59

מבוא

קרל שמיט, היהודים והמדינה

מאת אלחנן יקירה

ספר הקטן המוגש בזה לפני הקורא העברי הוא ספר חשוב. חשובה גם עצם הופעתו בשפה העברית. חשיבותו של הספר הזה כפולה: היסטוריוגרפית ופולמוסית. מצד אחד, הוא מאיר פרט עלום בביוגרפיה האינטלקטואלית־פוליטית של קרל שמיט; מצד שני הוא חלק מוויכוח אקדמי־אידיאולוגי־תרבותי חשוב המתקיים מזה שנים אחדות בארצות המערב, ויכוח הנעדר כמעט לחלוטין מן הדיון הציבורי, האינטלקטואלי והפוליטי במדינת ישראל.

קרל שמיט חי חיים ארוכים מאוד ופוריים מאוד.[1] הוא היה מן ההוגים הבולטים ביותר בתחום המחשבה הפוליטית והתיאוריה של המשפט במאה העשרים. בשנים 1933-1945 שימש בתפקידים בכירים במערך המשפטי־אקדמי של המשטר הנאצי, והיה במשך זמן מה בכיר המשפטנים של הרייך השלישי. למרות שנוהגים לומר שבהמשך סר חינו בעיני המשטר הנאצי, האמת היא שהוא המשיך להחזיק במשרתו האוניברסיטאית עד סוף המלחמה, לימד וכתב ואף נהנה מיוקרה רבה וממעמד של בכורה בין המשפטנים ברייך השלישי. לאחר המלחמה הוא חי עוד שנים ארוכות, המשיך לכתוב ולפרסם, המשיך לחשוב עצמו ולהיחשב בעיני רבים

אחרים לאיש רוח ולתיאורטיקן חשוב של המדינה בכלל ושל המשפט החוקתי בפרט. בשנים האחרונות הולך מעמדו ומתחזק, והוא נחשב היום, יותר מתמיד, כמי שדבריו על המדינה, על מהותו של הפוליטי, על טבעו של הריבון, על טיבם של החוק, מקורותיו ומקומו במדינה, על המשפט החוקתי או על מה שהוא מכנה "תיאולוגיה פוליטית", ראויים להישמע ולהילמד ברצינות וכוללים בתוכם לקחים חשובים ובעיקר תובנות עמוקות על המודרניות ועל טיבה. למרות שפועלו בתקופה הנאצית וכתביו מן הימים ההם ידועים פחות או יותר, הפרטים המלאים של תרומתו לחוקי הגזע ולהצדקתם המעין־תיאורטית אינם נהירים די צורכם לכל הקוראים הרבים של כתביו. חיבורו של איב שארל זרקא מביא מידע נוסף וחשוב על תרומתו לחקיקה שהוליכה לפתרון הסופי.

שיתוף הפעולה של שמיט עם הנאצים — הוא היה למשל חבר במפלגה הנאצית מאז 1933 ועד תום המלחמה — ובעצם הנאציזם שלו, אינם בגדר סוד. הכותבים על שמיט מציינים כמעט תמיד את העובדה הזאת, ומאזכרים בדרך כלל גם כמה מהתבטאויותיו האנטישמיות היותר ידועות. אבל בדרך כלל הם נוטים להמעיט בחשיבותן של מעורבותו של שמיט במשטר הנאצי ושל האנטי־יהדות שלו. כך גם בהתייחסויות אליו בשפה העברית, בעיקר אצל אלה הרואים במשנתו מקור חשוב לביקורת עכשווית של המודרניות, של המדינה ושל הריבונות. לא תמיד ניתן למצוא בספרות עליו תיאורים מפורטים של תרומתו הקונקרטית למעשי החקיקה של המשטר הנאצי וליצירת התנאים שאפשרו בסופו של דבר את גיוסה של המדינה הנציונל־סוציאליסטית, על מנגנוניה, על הביורוקרטיה שלה, צבאה ומשטרתה למימושו של מה שהגרמנים כינו "הפתרון הסופי".[2] ההנחה היסודית העומדת ביסוד חיבורו של זרקא היא שחוקי הגזע של המדינה הנציונל־סוציאליסטית היו גורם שבלעדיו לא ניתן היה להפוך מדינה מודרנית כמו גרמניה למדינת רצח־עם. הוא גם מניח שבדרך אופיינית לדרכי התנהלותו של המשטר הנאצי, הוא נזקק תמיד לתת לבוש מעין־חוקי לגרועים שבפשעים שחולל. שמיט מילא תפקיד מרכזי בסיפוק הצורך הזה של הנאצים. זרקא מבקש אפוא להדגיש את חשיבות תרומתו של שמיט למערכת המשפטית, או המעין־משפטית,

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd י 18/05/2009 14:35:59

של הרייך השלישי, להדגים אותה באמצעות מאמרים מדעיים־לכאורה שכתב שמיט לשם הצדקתם של חוקי הגזע הנאציים — מאמרים שנשכחו, או הושכחו, מאמרים שרבים מחסידיו של שמיט מעדיפים להתעלם מהם — ולאפשר לקורא לעמוד בעצמו על טיבה של בריתו של שמיט עם המשטר הנאצי.

כאמור, גם אם נוטים להתעלם מן הפרטים, בדרך כלל איש איננו כופר בעובדת מעורבותו הנאצית של שמיט. לאחרונה גם נכתב לא־מעט על האופי האנטישמי, או האנטי־יהודי, המובהק של מעורבות זו. תרומה חשובה להדגשת האנטישמיות של שמיט תרם ספרו של רפאל גרוס על שמיט והיהודים, שזרקא מזכיר בספרו.[3] בספר הזה מנסה גרוס להראות שהאנטי־יהדות של שמיט איננה, כמו שנהוג לעתים קרובות לטעון, בגדר של אופורטוניזם ציני, אלא יסוד מכונן ומקור חשוב של התיאוריה המשפטית והפוליטית שלו. הוא מראה שלא רק התעניינות מוגברת ביהודים, אולי אובססיה, אפיינה את שמיט מאז נעוריו ובחרותו, אלא שגם הכתבים המוקדמים ביותר שלו, כבר לפני מלחמת העולם הראשונה, מכילים אמירות ורמזים אנטישמיים ברורים. כך גם בכתבים שלאחר מלחמת העולם השנייה. באחרית דבר שהוסיף גרוס למהדורה הצרפתית של ספרו הוא דן במחלוקות ובוויכוחים שעוררו טענותיו בדבר מקומה של האנטי־יהדות בתוך מפעלו התיאורטי של שמיט, מחלוקות שספרו של זרקא הוא חלק מהן. אין עוד חולקים, הוא אומר, על העובדה ששמיט אכן היה לא רק אנטישמי, אלא מבשר ממש של השמדת היהודים. כדאי להדגיש את חשיבותה של הנקודה הזאת מפני שהיא נעדרת לחלוטין מן השיח השמיטיאני העברי, אם ניתן להתבטא כך. אולי בשל הרגישות היתרה לשאלת השמדת היהודים אצל רבים מקוראי העברית, נמנעים הכותבים על שמיט להציג את ההיבט הזה של מפעלו במלואו. אבל בעולם הרחב, כאמור, כבר אין ספק לאיש, גם לא לרבים מחסידיו של שמיט: בין אם הייתה בריתו של שמיט עם המשטר הנאצי ביטוי של אופורטוניזם ובין אם לאו, בין אם הייתה זו ברית זמנית ובין אם לאו, לשמיט יש תפקיד קונקרטי וחשוב בתוך התהליך שאפשר את הפתרון הסופי. רבים ממבקריו של גרוס טענו נגדו — התריסו למעשה — שאין

בעובדה הזאת כדי לערער על עובדה אחרת, היא עובדת היותו של שמיט כיום הוגה "קלאסי". מבחינת מעמדו של שמיט היום בעולם האקדמי ובתחומים כגון מדע המדינה, תורת המשפט, ביקורת המודרניות וכולי, אין ספק שהמבקרים־מתריסים צודקים: שמיט הוא בגדר של קלאסיקה, למצער במובן זה שקוראים אותו, כותבים עליו, מלמדים את כתביו ומתרגמים אותם בהרחבה יתרה.

אבל זרקא מעלה בכל זאת שאלה חשובה, ובעצם שתי שאלות הקשורות זו בזו: האם די בעובדה שהוגה, סופר, אמן או יוצר בכל תחום אחר היה נאצי או אנטישמי, כדי לגרום לנו להסתייג מיצירתו כולה? שתי הדוגמאות המובהקות שביחס אליהן מתעוררת השאלה הזאת הן ואגנר והיידגר. לגבי אישים אלו אין טוענים בדרך כלל שהיצירה עצמה היא נאצית או אנטישמית, אלא רק היוצר עצמו, או שמדובר רק בתקופה מסוימת בחייו שבה היה נאצי או אנטישמי. השאלה הנשאלת במקרים ידועים אלו היא האם צריך לשפוט לחומרה, אולי אפילו להחרים (למצער אצלנו כאן בישראל) את היצירה בגין אישיותו של היוצר. האם, למשל, יש לנגן את מחזור האופרות הוואגנריאני טבעת הניבלונגים בבנייני האומה או שמא לא? האם לקיים ועידות בינלאומיות על הפילוסופיה של היידגר או להסתפק רק בהוראת הפילוסופיה שלו בסמינרים אוניברסיטאיים? הוויכוחים והמחלוקות האלה ידועים דיים ולמעשה כבר הוכרעו: אין מחרימים אצלנו את היידגר ואפילו החרם על יצירתו של ואגנר מתקיים רק באופן חלקי.

שאלה שנייה, הקשורה לקודמת אבל מחריפה אותה עוד יותר, היא מה דינה של יצירה שניתן לומר עליה שהיא עצמה — ולא רק יוצרה — אנטישמית, או נאצית, או אנטישמית ונאצית גם יחד. זוהי השאלה שזרקא מעמיד לפתחנו: מקרה שמיט איננו זהה למקרה ואגנר או למקרה היידגר. אצלו, אצל שמיט, לא רק היוצר היה אנטישמי ונאצי, אלא גם היצירה עצמה. בין יריביו של זרקא (וגם בין חסידיו של שמיט בארץ) מעטים כופרים בטענה הזאת; אבל הם טוענים עוד שכתביו של שמיט לא רק שהם בגדר של "קלאסיקה", שאין מה לעשות נגד זה, ושהם חלק מן הקנון התרבותי והאינטלקטואלי של זמננו, אלא גם שיצירתו

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd יב 18/05/2009 14:36:00

היא רבת־פנים ולצד האנטישמיות שבה היא כוללת גם היבטים אחרים, ושהלגיטימיות הפוליטית, התיאורטית והאינטלקטואלית של היבטים אלו של יצירתו של שמיט אינה נפגמת בשל כך שמבחינות אחרות יצירה זו היא אנטישמית במובהק.

לצד ההסתרה, ההשכחה וההמעטה בחשיבותם של שיתוף הפעולה של שמיט עם הנאצים, של תרומתו ללגיטימציה המתגלגלת של הפתרון הסופי ושל השמדת היהודים המאפיינים את הספרות על שמיט, מתעוררת עתה — ככל שהעובדות מתבהרות וככל שהאמת על האיש, על פועלו ועל יצירתו מתגלה — מערכת חדשה, רדיקלית יותר ומעניינת יותר מבחינה תיאורטית, של שאלות: אפשר שגם אם כל מה שנאמר על שמיט אמת הוא, עדיין אין בכך כדי לערער על חשיבותו כהוגה ועל הלגיטימיות של יצירתו כתרומה תיאורטית שיש ללמוד אותה, לחקור אותה, אולי גם לבקר אותה, כשם שאנו לומדים, חוקרים ומבקרים כל פילוסוף פוליטי אחר. באופן פרדוקסלי לכאורה, דווקא השמיטיאנים המובהקים מצדדים במשתמע בחרם על שמיט בגין האנטישמיות שלו ושל הגותו: אם מסתירים את העובדות או מטשטשים את חומרתן, כנראה חושבים שהצגה מלאה שלהן לא תאפשר עוד להתייחס ברצינות למפעל כולו. זרקא, לעומת זאת, מעולם לא טען שיש להחרים את ספריו של שמיט, לשרוף אותם או לחדול מלעסוק בהם. אבל הוא יצא נגד מגמת ההסתרה וההמעטה בערך המחויבויות הנאציות והאנטישמיות של שמיט. הוא גם העלה את השאלה על סדר היום הציבורי: הכותרת המקורית של הספר היא Un détail nazi dans la pensée de Carl Schmitt, ובעברית: פרט נאצי בהגותו של קרל שמיט. ה"פרט" בכותרת ספרו של זרקא איננו "פרט" כלל ועיקר. הוא רמז אירוני לדבריו של ז'אן מארי לה פן, מנהיג הימין הרדיקלי בצרפת, שאמר כי אושוויץ הייתה "פרט" בהיסטוריה הגדולה של אירופה בתקופת מלחמת העולם השנייה. לה פן איננו מה שמכנים "מכחיש שואה". אין הוא כופר בהתרחשותה של ההשמדה. הוא רק חושב שהיו דברים חשובים ממנה. יש הקבלה, לפי דעתו של זרקא, בין דבריו של לה פן ובין ההכרה באנטישמיות ובנאציות של שמיט, והסירוב להעניק להן חשיבות מכרעת ביחס לדברים האחרים המצויים

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd גי 18/05/2009 14:36:00

בעבודתו. זוהי השאלה המונחת היום לפתחו של הקורא הישראלי. ספרו של זרקא עשוי להעשיר את הדיון בה באמצעות הבאתן של העובדות, או למצער חלק מן העובדות — פרטים, כמו שזרקא מכנה אותם — לפני הקורא.

ברם, את ספרו של זרקא יש לקרוא גם בתוך הקשר נוסף, ואפשר שההקשר הזה הוא אפילו רלוונטי יותר מן הקודם, מבחינתו של הקורא הישראלי. ועל אף שהדברים בדרך כלל קשורים זה בזה והגבולות מטושטשים, ניתן להבחין, באופן עקרוני, בין עיסוק בעל אופי יותר תיאורטי בשמיט, ובין השימוש בו לצרכים אידיאולוגיים ופוליטיים. באופנים פרדוקסליים לעתים, שמיט מגויס לאישוש ולחיזוק גישות ביקורתיות, שבהן המדינה הליברלית, הדמוקרטיה הפרלמנטרית ותפיסת מדינת החוק — או המודרניות בכלל — מוצבות כמושא לביקורת עקרונית. שתי תופעות ראויות לציון בהקשר הזה: מצד אחד, עמדותיו של שמיט על טיבו של הפוליטי מוצגות שוב ושוב, בספרות הביקורתית, כעובדות תיאורטיות וכקביעות אובייקטיביות של מדע נייטרלי. לא נדיר למצוא בחיבורים השייכים לסוגה הזאת קביעות מסוג: "כמו שקבע שמיט, מהותה של הריבונות המדינית, או של הפוליטי, היא בהבחנה בין אויב לידיד". כותבים כך כאילו מדובר בעובדה מדעית מוכחת, אולי אפילו אמפירית, ולא בטענה תיאורטית ולמעשה אידיאולוגית. לא רק שאמירות מסוג זה מתעלמות מן הבעייתיות התיאורטית של דבריו של שמיט, מן העובדה שניתן לחלוק על תוקפם, למשל, מכך שאחרים מציעים הגדרות אחרות למושג הריבונות וכולי, הן מתעלמות גם מכך שההגדרה המפורסמת של הריבון כמי שבידו הפררוגטיבה והיכולת להכריז על מצב חירום קשורה להגנה של שמיט על הפיכתו של הרייך השלישי למצב חירום קבוע; ומכך שהקביעה שלפיה גבולותיה של הקהילה הפוליטית, או גבולותיו של הפוליטי בתור שכזה, מותווים על בסיס זיהויו של אויב (פנימי או חיצוני) איננה אלא ניסיון של הכללה מתוך האנטי־יהדות הטבועה בהשקפות הפּוֹלְקִיוֹת הגרמניות, והפיכתה לבסיס לתיאוריה כללית של הפוליטי. כך גם לגבי המושג המפורסם "תיאולוגיה פוליטית", הלקוח

סוף דבר

כיצד להתייחס לשמיט היום?

אשית חכמה, נדמה לי שחשוב להבהיר מה עמד ביסוד כמה מכתביי הקודמים בנוגע לשמיט: גם המאמר שפורסם ביומון לה מונד מיום 6 בדצמבר 2002,[1] וגם מאמריי שפורסמו בגיליונות 6, 14 ו־17 של כתב העת סִיטֵה (*Cités*), שאחדים מהם ליוו את פרסומם של מאמרים מאת קרל שמיט.[2] הטקסטים הללו עוררו פולמוס ציבורי המתפתח עדיין בעניין מעמדם של הטקסטים של שמיט ובעניין סוג הקריאה שאנו אמורים להחיל עליהם. מאז מאמר המערכת של גיליונו השישי של סִיטֵה (2001), "הפתולוגיה של הסמכות", הרבו לגנות אותי. הגינויים הלכו ורבו עוד יותר אחרי המאמר בלה מונד ומאמריי האחרים בסִיטֵה, משל מה שאמרתי על שמיט היה חסר בושה, ומשל היה צריך להשאיר היבטים מסוימים של המחבר הזה בצל, כדי שאפשר יהיה להשתמש בשאר כתביו במצפון אינטלקטואלי שקט לגמרי. אך התגובות החלו להשתנות עם פרסום תרגומם לצרפתית של שני טקסטים נאציים של שמיט, בגיליון 14 של סִיטֵה: "הפיהרר מגן על המשפט. על נאומו של אדולף היטלר בפני הרייכסטג מיום 13 ביולי 1934", ו"מדע המשפט הגרמני במאבקו ברוח היהודית" (1936). הגישה לטקסטים אלו, וגם לקטעים מחשידים מתוך הגלוסריום,[3] גרמה לאנשים לא־מעטים לחשוב שחובה לקרוא

מחדש את הטקסטים של שמיט. איש כבר לא יכול היה להתייחס אל השתתפותו הפעילה של המשפטן במשטר הנאצי כאל טעות, או אפילו שגיאה חמורה אך מקרית. מדובר בדבר הרבה יותר חמור: כפי שראינו, מדובר בכך ששמיט פיתח רעיונות רצחניים, כגון רעיון האויב המהותי, אויב שיהיה אויב תמידי ועל כן יש לכלוא אותו, בשלב ראשון, כדי להתגונן מפניו, ואחר כך לחסלו, לעקור אותו, להשמידו. אנו ממעיטים לא פעם בהערכתנו ליכולתם של הרעיונות לשנות את ההתנהגויות הפרטיות או הקולקטיביות. הברבריות הנאצית, ממשותו של רצח העם, התאפשרו בתולדות המאה העשרים מכיוון שהן נהֶגו תחילה ומשום שאחדים קיבלו אותן כאפשריות ואף ראויות. הגותו של שמיט נעה בכיוון הזה של השְפָלוּת, ואשתדל להראות זאת בהמשך דבריי.

באמרי זאת תוכלו להבין שמעולם לא התכוונתי, אף שאחדים גינו אותי על כך, לצנזר את הטקסטים של שמיט או למנוע את פרסומם או את קריאתם. היה עליי להיות תמים ביותר ואף טיפש גמור כדי לנקוט עמדה כזאת. המהלך שלי הפוך לחלוטין: פירושו לומר שחשוב להעמיד לרשות הציבור את כל הטקסטים של שמיט, לרבות אלה מן התקופה הנאצית ואלה הממשיכים לבטא את העמדות הללו אחרי נפילת הנאציזם. אולם אני חושב שאין להפוך את הוצאתם לאור של הטקסטים או את כתיבתם של מחקרים ביקורתיים לכלל מפעל של הלבנה, אם על ידי כך שאין אומרים דבר על התגייסותו הנאצית של המחבר אם על ידי כך שמדברים על הנושא כדי להיפטר ממנו באופן מסוים ולא לשוב אליו עוד; אם על ידי כך שמנטרלים את הטקסט אם על ידי כך שמנקים מן הציטוטים את הקטעים המחשידים[4] וכן הלאה. מרגע שמכירים את עומק מעורבותו של שמיט בנאציזם, נעשה בלתי אפשרי לדבר על הטקסטים שלו מבלי לחשוף את מנגנוניהם הפנימיים, משל היו שייכים לנקיטות עמדה תיאורטיות מעיקרן של פרופסור למשפט ציבורי. נעשה גם בלתי אפשרי לדבר עליו מבלי לערוך ספירת מלאי, משל היה הוגה החוקה או ההוגה הפוליטי הגדול ביותר של המאה העשרים. וזה מה שעושים או ממשיכים לעשות לא־מעט אנשי רוח בצרפת ובמקומות אחרים.

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd 76 18/05/2009 14:36:04

אשר על כן, אני אומר שיש להוציא לאור את שמיט ולהוציאו לאור במלואו, כדי שכל אחד מאתנו יידע מה הוא היה ומה הוא חשב. אך הוצאה לאור לעולם אינה נייטרלית ועל כן חשוב להימנע מלהציגה ככזאת. במילים אחרות, חשוב במיוחד להעריך את הקשרים המפורשים או המובלעים שבין טקסט נתון ובין הטקסטים האחרים, שנכתבו לפעמים באותה תקופה — כפי שקרה עם חוק האדמה והגלוסריום — אך בה בעת גם בין טקסט אחד ובין התגייסויותיו של המחבר ודפוסי ההצדקה שלהן. חשוב, אני שב ומדגיש, שההוצאה לאור והפרשנות לא תלבשנה צורה של רה־הביליטציה אינטלקטואלית. המלצות אלו אינן יוצאות דופן כלל, והן אף קשורות לעקרונות הביקורתיים הצמודים בהכרח לכל הכרה היסטורית.

העובדה שוויכוח ער מתנהל היום בצרפת היא לבדה האות של שינוי בהלוך הרוח. אני תקווה שתצא מן הוויכוח הזה הגדרה מדויקת יותר, הגדרה ביקורתית של היחס הראוי כלפי הטקסט של המשפטן הגרמני. אך אם הוויכוח ער כל כך, הרי זה גם בשל סיבות אחרות. אסתפק כאן בציון אחת מהן. היה בעבר, באופן מסורתי, זרם ימני קיצוני שתמך בשמיט, ואין זה צריך להפתיע איש: הזרם שאליו השתייך שמיט המשיך לדבוק בו. אך התופעה החדשה, או החדשה באופן יחסי,[5] היא שהתמיכה ברעיונותיו של שמיט באה היום מחוגים אינטלקטואליים מן השמאל ומן השמאל הקיצוני. בעוד שבשנות השישים והשבעים לא עלה כלל על הדעת שזרמים כאלה יסתמכו על הוגה ששיתף פעולה עם הנאציזם, תמונת המצב היום שונה לגמרי. כיצד יש להבין את הפיתוי שמפעילה הגותו של שמיט על החוגים האינטלקטואליים של השמאל? אני סבור שהסיבה העיקרית לכך טמונה במשבר העמוק מאוד הפוקד את ההגות הפוסט־מרקסיסטית. ביחס להגות מרקסיסטית שאיבדה את ערכה ואת אמינותה, שאינה מסוגלת מעתה לעורר דבקות אינטלקטואלית ולו הזעירה ביותר, לא מעט מעמדותיו של שמיט נראות כעמדות שיכולות להציע תחליף. הכל נראה כאילו הכין שמיט גרסה מחודשת, מחוזקת, המובעת במונחים אחרים, של תזות ושל תמות שנתמכו לפני כן במסגרת

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd 77 18/05/2009 14:36:04

ההגות המרקסיסטית והמאבק המרקסיסטי. כך לגבי הביקורת הנמתחת על הליברליזם, על הפרלמנטריזם, על הייצוג, על הפורמליות של זכויות האדם, אך גם לגבי מרכזיות התמה של המאבק או של המלחמה בהיסטוריה או לגבי שאלת האויב (אויב המעמד, הזר), וכולי. בכל הסוגיות הללו, וגם באחרות, שמיט מופיע כמחבר העשוי לתפוס את מקומו של מרקס ולתת בידינו מנגנון מושגי חליפי, כדי להגן על אותן העמדות או להיאבק באותם היריבים. נדמה לי שכאן טמון המניע הפנימי שעליו מושתתים העניין והפיתוי שהגותו של שמיט מפעילה על חלק מן השמאל ומן השמאל הקיצוני האינטלקטואליים. עוד לא תם העידן של מנחי המחשבה, ועידן זה נעשה מטריד במיוחד כאשר מי שמועלה לדרגה של מנחה מחשבה של חלק מן האינטלקטואלים הוא־הוא האדם שכמה עשורים לפני כן הוליך את אלה שהלכו אחריו (כדבריו של המשפטן הגרמני הדגול אריך קאופמן) "אל תוך המדמנה של הניהיליזם ושל גרסתו הנציונל־סוציאליסטית".[6]

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd 78 18/05/2009 14:36:04

מפתח שמות

אויקלידס 37
אוסטריה 11
אושוויץ יג
אייזלר, פריץ יז
איינשטיין, אלברט 37
אירופה יג, טז, 5, 60, 62, 71, 80
אנטישמיות י-יג, טו-יז, 11, 18, 38

ביטאון המשפטנים הגרמנים 3, 10, 18
בלגיה 69
ברית־המועצות 5
ברלין 4, 24, 53, 65
ברלין, האוניברסיטה 10

הגיס השחור 11
גלוסריום (שמיט) 35-36, 75, 77, 87
גראוארט, לודוויג 10
גרוס, רפאל יא
גרינג, הרמן 5, 9, 11
גרמניה י, טז, 17, 19, 22, 26, 28, 30, 36, 50-51, 54, 59, 61, 70, 86

דכאו 11

הובס, תומס טז, 11, 35
הולנד 68-69
היטלר, אדולף 4-5, 7-8, 10-12, 17-18, 20, 24, 36, 38, 49, 75, 80, 85, 87
היידגר, מרטין יב
הייידריך, ריינהרד 5
הילברג, ראול 5
הימלר, הייניריך 10
הסכם מינכן 11

ואגנר, ריכרד יב
ואנזה, הוועידה 5, 80
ויימאר, הרפובליקה טו, יז
ויסבאדן 55
וסטפליה יז

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd 89 18/05/2009 14:36:05

חוק גרמני 41
חוק האדמה (שמיט) 13, 41, 43, 77
חוקי נירנברג 3-10, 12, 19-20, 22-24, 29, 32, 37, 49, 63-65, 79

טבעת הניבלונגים (ואגנר) יב

היהדות החשופה (אייזנמנגר) 12
יהודים יא, יג, יז, 4-7, 9-11, 18, 23-24, 27-31, 36-38, 40, 42-43, 51, 58-61, 65-71, 79-83
ישראל ט, יב, יד

לה מונד 75
לה פן, ז'אן מארי יג
הלווייתן בתורת המדינה של תומס הובס (שמיט) 11, 81
לוי, פרימו 44
ליברליזם 20-23, 33, 37, 49-50, 78, 83
ליי, רוברט 10
לייבניץ, גוטפריד וילהלם 37
ליל הבדולח 11
"ליל הסכינים הארוכות" 10

מדינה, תנועה, עם (שמיט) 10
"מדע המשפט הגרמני במאבק ברוח היהודית" (שמיט) 10, 75
מושג הפוליטי (שמיט) 6, 21, 23, 32, 34-35
"המחשבה המשפטית הנציונל-סוציאליסטית" (שמיט) 41
מיין קאמפף (היטלר) 5, 11, 38, 80, 86
מלחמת העולם הראשונה יא, יז, 80
מלחמת העולם השנייה יא, יג
מרקסיזם 50, 77-78
משפט רומי 42

נאציזם י, 7-10, 19, 24-25, 39-40, 43-44, 76-77, 79
נוימן, פרנץ 6-8, 79
נירנברג 17, 20, 49
נציונל-סוציאליזם י, יט, 3-4, 6, 8-10, 12, 17, 20-21, 23-25, 27-30, 36, 41-42, 49, 51-52, 56

סִיטֶה טז, 75

עברית, השפה י-יא

פולין 5
פוסט-ציונות, פוסט שואה (יקירה) יז
"הפיהרר מגן על המשפט" (שמיט) 10, 75
פיטנברג יז
פרוסיה 10
פרייזלר, רולנד 10
פריק, וילהלם 18

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd 90 18/05/2009 14:36:05

פרנק, הנס 12
הפתרון הסופי י-יא, יג, 5, 31, 44

צרפת יג, טז, 26, 69, 71, 76-77

קאופמן, אריך 78
קפיטאן, רנה 17

הרייך השלישי ט, יא, יד, 11
הרייך וחוליָהּ של התרבות האירופית (**שטדינג**) 12

רייכסטג 4, 17-18, 20, 49, 75

שואה יג
שווייץ 58, 68
שולחן ערוך (**רבי יוסף קארו**) 28, 61
שטיין, לורנץ פון 50
שמידט, כריסטוף יז

תיאולוגיה פוליטית (**שמיט**) יז
תיאוריה של הפרטיזן (**שמיט**) 39
תנ"ך 11

Zarka r27 draft 12 CS4 Balance.indd 91 18/05/2009 14:36:05